

Acta Academiae Beregsasiensis

2013/2

ISSN 2310-1954

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ Ф. РАКОЦІ ІІ



Acta Academiae Beregsasiensis

Науковий вісник

- *історія*
- *філологія*
- *педагогіка*

Том XII, № 2

Берегове
2013

УДК 001.2
ББК 72
А – 19

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20186-9986Р від 18.07.2013 р.

„Acta Academiae Beregsasiensis” засновано у 2000 році
та видається за рішенням Видавничої ради
Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці II

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці
(протокол №10 від 10 грудня 2013 р.)

ГОЛОВНІ РЕДАКТОРИ:

кандидат педагогічних наук І. Орос, доктор біологічних наук Й. Сікура

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

історичні науки

І.Мандрик доктор історичних наук (заст. гол. ред.)
М.Матьовка доктор історичних наук
П.Федака доктор історичних наук
В.Брензович кандидат історичних наук
І.Самборовські-Нодь кандидат історичних наук
Ю.Чотарі кандидат історичних наук
А.Бочкор кандидат історичних наук

філологічні науки

М.Сюсько доктор філологічних наук (заст. гол. ред.)
А.Золтан доктор філологічних наук (Науковий університет ім. Лоранда
Етвеша, Будапешт)
М.Контра доктор філологічних наук (Сегедський науковий університет)
І.Ковтюк кандидат філологічних наук
О.Кордонець кандидат філологічних наук
І.Пенцкофер кандидат філологічних наук (відповідальний редактор)
С.Черничко кандидат філологічних наук

педагогічні науки

Н.Лисенко доктор педагогічних наук
Л.Макаренко доктор педагогічних наук
А.Сабо доктор педагогічних наук (заст. гол. ред.)
М.Левринц кандидат педагогічних наук
І.Орос кандидат педагогічних наук
І.Силадій кандидат педагогічних наук (відповідальний секретар)

A-19 **Acta Academiae Beregsasiensis:** науковий вісник / Міністерство освіти і науки
України, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II; гол. ред.:
І.Орос, Й.Сікура. – Берегово: Вид-во Валерія Падяка, 2013. – Том XII, № 2. – 280 с.
(серія: історичні, філологічні та педагогічні науки)

У науковому віснику „Acta Academiae Beregsasiensis” Закарпатського угорського
інституту імені Ференца Ракоці II розглядаються актуальні питання наукових досліджень
докторантів, аспірантів, викладачів навчальних закладів та співробітників наукових установ
не лише України, але і зарубіжних країн, які працюють у галузі педагогічних, історичних та
філологічних наук.

УДК 001.2
ББК 72

ISSN 2310-1954

© Автори статей, 2013
© Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці II, 2013

ISSN 2310-1954

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA



Acta Academiae Beregsasiensis

Tudományos folyóirat

- *történelem*
- *filológia*
- *pedagógia*

XII. évfolyam 2. kötet

Beregszász
2013

УДК 001.2

ББК 72

A – 19

Nyomatott tömegtájékoztatási eszközök állami nyilvántartásának igazolása:
széria: KB № 20186-9986P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2013.07.18-án

„Acta Academiae Beregsasiensis” 2000-ben lett alapítva és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Tanácsának határozata alapján jelenik meg

Kiadásra javasolta: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2013.12.10., 10. számú jegyzőkönyv)

FŐSZERKESZTŐK:

dr. Orosz Ildikó, dr. Szikura József

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

történelemtudomány

*dr. Bocskor A.
dr. Brenzovics L.
dr. Csatáry Gy.
dr. Fedaka P.
dr. Mandrik I. (főszerkesztő-helyettes)
dr. Matyovka M.
dr. Szamborovszkyné Nagy I.*

filológia

*dr. Csernicskó I.
dr. Kontra M.
dr. Kótyuk I.
dr. Kordonec O.
dr. Penckófer J. (felelős szerkesztő)
dr. Szjuszko M. (főszerkesztő-helyettes)
dr. Zoltán A.*

pedagógia

*dr. Liszenko N.
dr. Lőrinc M.
dr. Makarenko L.
dr. Orosz I.
dr. Szabó Á. (főszerkesztő-helyettes)
dr. Szilagyij I., (felelős titkár)*

KORREKTÚRA:

G. Varcaba I., Lőrinc M., Kordonec O.

TÖRDELÉS:

Kohut A.

A szerkesztőbizottság címe:
90202 Beregszász, Kossuth tér 6,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai
Magyar Főiskola
Tel.: (03141) 4-24-35
E-mail: kiado@kmf.uz.ua

© A szerzők, 2013

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai
Magyar Főiskola, 2013

ISSN 2310-1954

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
FERENC RÁKÓCZI II. TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN INSTITUTE



Acta Academiae Beregsasiensis

Research Journal

- *history*
- *philology*
- *pedagogy*

Volume XII, № 2

Beregszász
2013

УДК 001.2
ББК 72
А – 19

Certificate of State Registration of Printed Mass Media, Series KB № 20186-9986P,
Issued by the State Registration Service of Ukraine, December 20th, 2013

The journal „Acta Academiae Beregsasiensis” was established in 2000 and is published by the
Publishing Council of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

Recommended to publication by the Scientific Council of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian
Hungarian Institute, record № 10 from December 10

EDITOR-IN-CHIEF:
dr. I. Orosz, dr. J. Szikura

EDITORIAL BOARD:

history

dr. Bocskor A.
dr. Brenzovics L.
dr. Csatáry Gy.
dr. Fedaka P.
dr. Mandrik I. (Deputy Editor-in-Chief)
dr. Matyovka M.
dr. Szamborovszkyné Nagy I.

philology

dr. Csernicskó I.
dr. Kontra M.
dr. Kótyuk I.
dr. Kordonec O.
dr. Penckófer J. (Editor of the issue)
dr. Szjuszko M. (Deputy Editor-in-Chief)
dr. Zoltán A.

pedagogy

dr. Liszenko N.
dr. Lőrincz M.
dr. Makarenko L.
dr. Orosz I.
dr. Szabó Á. (Deputy Editor-in-Chief)
dr. Szilagyij I. (secretary)

PROOF-READING:

G. Varcaba I., Lőrincz M., Kordonec O.

MAKEUP:

Kohut A.

The address of editorial board:
Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute
Kossuth square, 6.
90202 Berehove, Ukraine
Tel.: (380-3141) 4-24-35
E-mail: kiado@kmf.uz.ua

© Authors, 2013
© Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian
Hungarian Institute, 2013

Зміст

Історичні науки

ВАРОДІ Н.: <i>Учасники угорської революції 1956 року в ужгородській в'язниці</i>	13
БРАНН В.: <i>Еміграція до США та роль Ю. Фірцака у „Верховинській акції”</i>	21
ПОХИЛЕЦЬ С.: <i>Історико-географічне розташування міста Берегово наприкінці XIX – початку XX ст.</i>	31
СЕКЕЙ Г.: <i>Баранківський замок в історії</i>	36
ЧОТАРІ Ю.: <i>Архівні матеріали дворянської родини Прибек (1346–1900)</i>	42
МОЛНАР Ф.: <i>Ставлення керівництва духівництва Мукачівської греко-католицької єпархії до русинської ідентичності у 1848–1849 рр.</i>	59
ДАНЧ К.: <i>Загальна характеристика Берегівського реформатського кладовища</i> ...	71
МОЛНАР Д. Е.: <i>Богнар Золан: Табори військовополонених та доля полоненого військовослужбовця в Угорщині, окупованій Червоною армією (1944–1945)</i>	83

Педагогічні науки

БАКОТА ПОШФАІ Е.: <i>Географічна інтерпретація поширення знань інформаційних технологій інженерії</i>	87
БЕРГХАУЕР-ОЛАС Є.: <i>Сильне прагнення до засвоєння знань з бажанням визнання (Кейс-стаді)</i>	99
ПОЛЛОІ К.: <i>Розкриття травматичних вражень з допомогою методів візуальної виразної психології</i>	114
СЕНЬО Д.: <i>Особливості розвитку здібності до малювання в учнів початкових класів</i>	120

Філологічні науки

ЧЕРНИЧКО С.: <i>Європейська хартія регіональних мов або мов меншин в Україні</i>	127
Г. ТОВТ І.: <i>Аналіз заключного звернення молитви «Ангел Господній» («Angelus»)</i> ..	147
БРЕНЗОВИЧ М.: <i>Поезія Емілі Дікінсон „Because I could not stop for Death (712)”</i>	158
ГАЛ О.: <i>Пам'ятки військової служби в рукописних джерелах</i>	162

Різні (економіка, біологія...)

М. С. Дністрянський, Н. І. Дністрянська: <i>Основні напрямки регіональної політики щодо активізації суспільно-географічної ролі дуже малих міських поселень (на прикладі Львівської області)</i>	174
ФЕНЬВЕШ В., ШЕПШ Б.: <i>Іпотечні кредити, номіновані у швейцарських франках, євро та угорських форинтах в (на) період третини строку кредитування</i>	181
БАЛОГ Н.: <i>Дослідження географії добробуту та просторової структури с. В. Добронь з допомогою геоінформатичних методів</i>	187
БЕРГХАУЕР О., НОДЬ О.: <i>Екотуристичні можливості на Закарпатті</i>	199
ВІНЦЕ Т.: <i>Стан води каналу Верке за кількома досліджуваними параметрами</i>	208
САНІ С., КЕДЕБЕЦ К.: <i>Попередні дані до вивчення фауни прямокрилих (orthoptera) гори Шом (Закарпатська рівнина, Західна Україна)</i>	217

*

Привітання Феср Клари

БАРАНЬ Б.: <i>Особенности повествования авторской дистанции в романах В. Гроссмана «Жизнь и судьба», Дж. Джонса «Отныне и вовек» и И. Кертеса «Обездоленность»</i>	222
ФОДОР К.: <i>Переклад реалій роману О.Пушкіна „Євгеній Онегін”</i>	240
ГУСТИ І.: <i>Процес становлення вчителя під опікою наставника</i>	246
ЛЕХНЕР І.: <i>Новітні вирази в угорській мові закарпатців</i>	262
ВРАБЕЛЬ Т.: <i>Оволодіння культурою мовлення в іншомовному оточенні</i>	277

Tartalom

Történelem

VÁRADI NATÁLIA: '56-os magyar forradalmárok az ungvári börtönben	13
BRAUN LÁSZLÓ: <i>Az amerikai kivándorlás és Firczák Gyula szerepvállalása a Hegyvidéki akcióban</i>	21
POHILECZ SZILVESZTER: <i>Beregszász történeti földrajzi viszonyai a XIX. század végén és a XX. század elején</i>	31
SZÉKELY GUSZTÁV: <i>Baranka vára a történelemben</i>	36
CSATÁRY GYÖRGY: <i>A villei Pribék család levéltárának iratai (1346–1900)</i>	42
MOLNÁR FERENC: <i>A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye főpapsága és a ruszin identitás viszonyrendszere 1848–1849-ben</i>	59
DANCS KRISZTINA: <i>A beregszászi református temető általános jellemzése</i>	71
MOLNÁR D. ERZSÉBET: <i>Bognár Zalán: Hadifogolytáborok és (hadi)fogolysors a Vörös Hadsereg által megszállt Magyarországon (1944–1945)</i>	83

Pedagógia

ÉVA BAKOTA PÓSFAI: <i>The Geographical Interpretation of the Diffusion of the Information Technology Engineer Knowledge</i>	87
BERGHAUER-OLASZ EMÓKE: <i>Erős tudás iránti vágy az elismerés szükségletével (Esettanulmány)</i>	99
PALLAY KATALIN: <i>Traumatizált élmények feltárása a képi kifejezéspszichológiai módszerek segítségével</i>	114
SZENYÓ DIANNA: <i>A rajzfejlődési sajátosságok kisiskolás korban</i>	120

Filológia

ISTVÁN CSERNICKÓ: <i>The European Charter for Regional or Minority Languages by Ukraine</i>	127
H. TÓTH ISTVÁN: <i>Az Úrangyala könyörgésének szövegtani vizsgálata</i>	147
BRENZOVICS MARIANNA: <i>Emily Dickinson 712. verse. Because I could not stop for Death (712)</i>	158
GÁL ADÉL: <i>A katonaszolgálat emlékei a kéziratos füzetekben</i>	162

Egyéb (gazdaság, biológia...)

M. С. ДНІСТРЯНСЬКИЙ, Н. І. ДНІСТРЯНСЬКА: <i>Основні напрямки регіональної політики щодо активізації суспільно-географічної ролі дуже малих міських поселень (на прикладі Львівської області)</i>	174
FENYVES VERONIKA – SEPSI BARBARA: <i>Svájci frank, euró és forint alapú jelzáloghitelek a futamidő harmadánál</i>	181
BALOG NÓRA: <i>Nagydobrony jólétföldrajzi és térszerkezeti viszonyainak vizsgálata geoinformatikai módszerekkel</i>	187
BERGHAUER SÁNDOR – NAGY ORSOLYA: <i>Ökoturisztikai lehetőségek Kárpátalján</i>	199
VINCE TÍMEA: <i>A Vérke-csatorna vizének állapota néhány vizsgált paraméter alapján</i>	208
SZANYI SZABOLCS – KÖDÖBÖCZ KLÁRA: <i>Első adatok a Somi-hegy (Beregi-sík, Nyugat-Ukrajna) egyenesszárnyú (Orthoptera) faunájához</i>	217

*

Fejér Klára köszöntése

BÁRÁNY BÉLA: <i>Особенности повествования авторской дистанции в романах В. Гроссмана «Жизнь и судьба», Дж. Джонса «Отныне и вовек» и И. Кертеца «Обездоленность»</i>	222
FODOR KATALIN: <i>Puskin Jevgenyij Anyegin c. művének reáliafordítási szempontból való elemzése</i>	240
ILONA HUSZTI: <i>The Process of Becoming a Teacher as Viewed by Mentors and Will-be Teachers</i>	246
LECHNER ILONA: <i>Újszerű kifejezések a kárpátaljai magyar nyelvhasználatban (kérdőíves kutatás)</i>	262
TAMÁS VRÁBEL: <i>The Culture of Speech in Cross-Cultural Communicatin</i>	277

Az *Úrangyala* könyörgésének szövegtani vizsgálata

Rezümé. Az *Úrangyala* („Angelus”) imádság záró könyörgésével foglalkozó jelen tanulmány a szerző kutatómunkájának egyik újabb fejezete. Bizonyos tekintetben folytatása az archaikus népi imádságok tanításba történő beemeléseinek lehetőségeit boncolgató irodalmi feladatgyűjteménynek (H. Tóth 1999), valamint annak a nyelv- és irodalompedagógiai írásnak, melyben a szerző felhívja a figyelmet e szövegművek szövegtani, stilisztikai és műfaji jelentőségére (H. Tóth 2001). Legutóbb pedig a tanulmányíró egy konferenciakötetben fejtette ki álláspontját a szakrális szövegek vizsgálatával kapcsolatban (H. Tóth 2013). Mindezek után *Az Úrangyala könyörgésének szövegtani vizsgálata* című tanulmány egyik legfőbb kitűzött célja – hogy bővüljön a nyelvészeti aspektusból feltárt szakrális korpuszok köre –, sikeresen meg tud valósulni. Végső következtetése pedig ekként foglalható össze: a nyelvi forma és a tartalmi gazdagság együttesen erős nyomatékkal hat az *Úrangyala* záró könyörgésében.

Резюме. Дана публікація, присвячена вивченню заключного звернення молитви «Ангел Господній» («Angelus»), є новим розділом дослідницької роботи автора. Певною мірою вона продовжує напрацювання, вміщені у збірнику літературних завдань, присвячених архаїчним народним молитвам (H. Tóth 1999), а також монографії, в якій автор розкриває текстуальні, стилістичні та жанрові особливості цих творів (H. Tóth 2001). Певні висновки автора щодо сакральних текстів вміщені і в матеріалах однієї конференції (H. Tóth 2013). Одна з головних цілей дослідження – розширити коло сакральних текстів, які вивчаються з мовознавчої точки зору – може успішно реалізуватися. У статті робиться висновок, що мовна форма спільно з багатством змісту дають сильний емоційний ефект у заключних зверненнях молитви «Ангел Господній».

Kutatásom célja

A *Miatyánk* szövegváltozatainak az elemzéséről a *Magyar Nyelvben* olvashatunk olyan tanulmányt (NYÁRY 1999), amelyik művelődéstörténeti, nyelvtörténeti és szövegtani szempontokból is hasznos lehet a magyar nyelvvel foglalkozóknak: kutatóknak, nyelvtanároknak és hungarológusoknak egyaránt. A hivatkoztam szakmunkának a kutatási eredményei készítettek az *Úrangyala* („Angelus”) imádságnak a záró könyörgésével foglalkozó jelen dolgozatom megírására. Ennek az elemzendő szemelvénynek a kiválasztásában döntő szerepet játszott az *archaikus népi imádságok* tipologizálásával, szerkezeti ismerveiknek a feltárásával foglalkozó kutatás (TAKÁCS 2003), továbbá az a célom, hogy bővüljön a nyelvészeti aspektusból feltárt *szakrális korpuszok* köre.

Itteni dolgozatom előzményei között megemlítendő, hogy az *archaikus népi imádságoknak* a tanításba történő beemeléséről irodalmi feladatgyűjteményben

* CSc, alkalmazott nyelvész, nyelvtanár, Balassi Intézet Magyar Nyelvi Tagozat, Budapest.

kínáltam lehetőségeket (H. TÓTH 1999), majd nyelv- és irodalompedagógiai írásban is felhívtam a figyelmet az ezeknek a szövegműveknek a szövegtani, valamint stilisztikai, illetőleg műfaji fontosságára, jelentőségére (H. TÓTH 2001), továbbá a magyartanári tanításszervezéshez járultam hozzá a címben megnevezett imádság textológiai elemzését segítő szándékkal (H. TÓTH 2012), legutóbb pedig konferenciakötetben fejtettem ki az álláspontomat a szakrális szövegek vizsgálatával összefüggésben (H. TÓTH 2013).

Az ebben a dolgozatomban az elemzésül választottam korpusz: az „*Úrangyala*” befejezése a műfaját tekintve úgynevezett *záró könyörgés*, szövegszerkezeti megközelítésből *egy bekezdésnyi szövegmű*. Ennek a nyelvészeti elemzését végzem el, ekképpen is segítő *a sokféle*: változatos tematikájú és különféle szerkezetű *szöveggel való bánni tudás elvének az érvényesítését* a kutatói-elemzői gyakorlatban.

Az a szándék vezérelt e tanulmányom elkészítésekor, hogy erősítsem a nyelvész-társadalmat a köznyelvitől eltérő műfajok és szövegtípusok elemzése technikáinak a bátrabb bemutatására. Arról van szó, hogy a rövidebb terjedelmű szövegek, kiváltképpen, ha nem a szokványos, nem a mindennapi beszédhelyzetben jelennek meg, akkor kutatandó, elemzendő korpuszként kíváncsivá, érdeklődővé és kérdéseket felvetővé, vagyis gondolkodóvá teszik – formálhatják – a szövegek világa felé tájékozódókat.

Az elemzésre választottam szövegmű

Mielőtt megismerkedünk szövegtani és stilisztikai aspektusból ezzel a szemelvényel, illetőleg újra elolvassuk ezt a lírai, közelebbről: ódai szárnyalású *imádságot*, felidézendő a mű keletkezésének a rövid története.

A déli harangszó nekünk, magyaroknak különösen kedves, mert III. Kallixtusz pápa rendelte el Hunyadi János nándorfehérvári győzelmének az emlékére 1456-ban. Az addig reggeli és esti harangszóra felzengő „Angelus” az említettem pápai bullától kezdődően a déli harangszóra is imádkozandó volt, és az óta a világra szóló győzelem óta a keresztény nép nagy áhítattal mondja a reggeli, a déli, valamint az esti harangszóra.

A megtestesülés szent titkát feltáró imádságunk három versből (verzikulusból) és a hozzájuk kapcsolódó három-három „Üdvözlégy”-ből, majd egy záró könyörgésből áll.

A Szent János evangéliumából vett harmadik versnél térdet hajtunk, vagy mélyen meghajolunk.

Úrangyala (Angelus)

1. vers: *Az Úr angyala köszönté a Boldogságos Szűz Máriát, és ő méhébe fogadá Szentlélektől szent Fiát.*

Üdvözlégy, Mária, (...)

Latinul: Angelus Domini nuntiavit Mariae, et concepit de Spiritu Sancto. Ave (...)

2. vers: *Íme, az Úrnak szolgálóleánya, legyen nekem a Te Igéd szerint.*

Üdvözlégy, Mária, (...)

Latinul: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Ave (...)

3. vers: *És az Ige testté lőn, és miköztünk lakozék.*

Üdvözlégy, Mária, (...)

Latinul: Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Ave (...)

Záró könyörgés

Imádkozzál érettünk, Istennek szent Anyja, hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire!

Könyörögjünk!

Kérünk téged, Úristen, öntsd lelkünkbe szent kegyelmedet, hogy akik az angyali üzenet által szent Fiadnak, Jézus Krisztusnak megtestesülését megismertük, az ő kinszenvedése és keresztje által a feltámadás dicsőségébe vitessünk. Krisztus, a mi Urunk által. Amen.

Latinul: Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix, ut digni efficiamur promissionibus Christi. Oremus! Gratiam tuam, quaesumus, Domine, mentibus nostris infunde, ut qui Angelo nuntiante Christi, Filii tui incarnationem cognovimus, per passionem eius et crucem ad resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

(Az „Úrangyala” helyett húsvéti időben a „Mennynek Királyné Asszonya” [Regina caeli] Mária-antifonát imádkozzuk. Forrás: <http://www.katolikus.hu/foima.html>)

A záró könyörgés elemzése

Az „Úrangyala” imádságunk záró könyörgése ekképpen hangzik: *Imádkozzál érettünk, Istennek szent Anyja, hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire! Könyörögjünk! Kérünk téged, Úristen, öntsd lelkünkbe szent kegyelmedet, hogy akik az angyali üzenet által szent Fiadnak, Jézus Krisztusnak megtestesülését megismertük, az ő kinszenvedése és keresztje által a feltámadás dicsőségébe vitessünk. Krisztus, a mi Urunk által. Amen.*

Ezt a korpuszt a szerkezete szerint jól, gondosan formált, különösebb nehézség nélkül áttekinthető *bekezdésnyi szövegmű*nek nevezem.

Ennek a tételmondatnak a megértését azzal támaszthatom alá, hogy ebben a szövegben, az „Úrangyala” imádságnak a záró könyörgésében is nyelvi és nem nyelvi összetevők vannak, ezek együtt hozzák létre és tartják egyben a szöveget. Ezért ez a szöveg is *interdiszciplinárisan közelíthető meg*, amely szövegnek a megértéséhez nemcsak a nyelvről szerzett ismereteinkre, hanem a világról való ismereteinkre, valamint a megismerő képességeinkre, továbbá a kommunikációs helyzetet felismerő képességeinkre is szükségünk van.

Ezt a záró könyörgést *azért* nevezem *szövegnek*, *mert egésszé szervezett komplex egységnek tekinthető*, egyik jellemzője, hogy alkotóelemei együttesen hordozzák a közlés értelmi, illetőleg érzelmi-hangulati tartalmát, alkotóelemei a beszédláncban szervezett egésznek alkotnak (DÁNIEL 1990).

Az „Úrangyala” imádságunk záró könyörgése szintén bizonyítja, hogy a szövegek kétségtelenül összetett jelenségek, amelyekben nyelvi (verbális) és nem nyelvi (nonverbális) elemek, tényezők (komponensek) játszanak szerepet. E nyelvi és nem nyelvi elemek hatással vannak a kommunikációban létrejövő megnyilatkozásra, vagyis a szövegre (textusra). Az itt elemzendő záró könyörgésre a beszédhelyzet és a könyörgést (az imát) mondó világról való tudáselemeinek a sokfélesége van nyilvánvaló hatással. Jelen szöveg, az „*Úrangyala*” *záró könyörgése* is *egységes egésznek* nevezhető, mert *van kezdete és vége*, természetes *belső tagolódása*, vagyis szinteződése.

Az eddig megállapítottam tényeket számos más szempont nyomán végzett elemzés eredményével bővíthetjük, főképp, ha alapul vesszük Szikszainé Nagy Irmának ezt az árnyalt, sokoldalú szövegdefinícióját is: „A szöveg nyelvi elemekből álló, túlnyomórészt szerves kapcsolódásukból felépülő olyan írásos vagy szóbeli közlés, amely a nyelvi kommunikáció alapegységeként meghatározott beszédhelyzetben vagy szövegekörnyezetben valamely kommunikációs szerepnek tesz eleget. A szöveg alapvetően nyelvi jelek összekapcsolt sora, sőt lánc, a nyelvhasználat legmagasabb szintjén szerveződött legkomplexebb nyelvi jelcsoport, ennek következményeként egyrészt jelentéskomplexum, egységes egésznek alkot, másrészt szerkesztett, globális struktúrájú, tehát részekre tagolható. A szövegnek a nyelviség és a kommunikatív funkcionális definitív jegye, a szerkesztettség csak domináns jellemzője” (SZIKSZAINÉ 1999).

Kijelenthetem – az imént idéztem definíció segítségével –, hogy az „Úrangyala” záró könyörgése nyelvi elemekből áll, amely elemek szervesen kapcsolódnak egymáshoz, és a megelőző „Üdvözlégny”-ekhez, valamint az azokat felvezető versekhez is. Jelen vizsgálódásom alapjául vett korpusz egyaránt szóbeli és írásbeli közlés is, hiszen elhangozhat szóban és olvasható írott változatban is. *Ez a záró könyörgés* egy rendszeresen elhangzó *imádság*, *az imádkozó szándékának a kifejezésekor nyilvánvaló kommunikációs szerepet tölt be*: az Úristenhez fordulunk, hogy a „feltámadás dicsőségébe vitessünk”. Az itt vizsgáltam szövegű nyelvi jelei egyértelmű, logikus láncba szerveződtek, mégpedig magasztos nyelvezetű imádsággá, tehát ez a fragmentum egy félreérthetetlen, egyértelműen *gazdag jelentéskomplexummal* rendelkezik úgy, hogy önmagában is egységes egész, valamint az „Úrangyala” szöveg egészébe ágyazottan annak az egésznek is koherens része. Hogy önállóan is szerkesztett, *globális struktúrájú*, vagyis részekre bontható a vizsgált záró könyörgés, az is igazolja, hogy ekként szegmentálhatjuk:

Megszólítás	<i>Imádkozzál érettünk, Istennek szent Anyja, hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire!</i>
Felszólítás	<i>Könyörögjünk!</i>
Könyörgés	<i>Kérünk téged, Úristen, önts lelkünkbe szent kegyelmedet, hogy akik az anyagi üzenet által szent Fiadnak, Jézus Krisztusnak megtestesülését megismertük, az ő kinszenvedése és keresztje által a feltámadás dicsőségébe vitessünk.</i>
Hitvallás	<i>Krisztus, a mi Urunk által.</i>
Záró fohász	<i>Ámen.</i>

Az előző szegmentálás alapján is messzemenőig elfogadhatónak tartom Szikszainé megállapítását, miszerint: „A szövegnek a nyelviség és a kommunikatív funkcionális definitív jegye, a szerkesztettség csak domináns jellemzője” (Szikszainé 1999). Arról van szó – az én felfogásomban –, hogy az előbbi tételmondat ugyanúgy felhívja a befogadó és az elemző figyelmét a kommunikáció fontosságára, mint a szemantikai, valamint a pragmatikai aspektusra is, vagyis arra, hogy **ebben a záró könyörgésben nemcsak a nyelv és a szerkesztettség van jelen, hanem működik benne, vele, általa a beszélő közlésfunkciója**. Megállapítható, hogy ez a záró könyörgés érzelmileg sűrített, élő, magával ragadó, dinamikus a hatásmechanizmusát tekintve, **célja a befolyásolás**.

Tipológiai aspektusból is elemeztem az „Úrangyala” záró könyörgését, másoknak a meglátásai mellett Tolcsvai Nagy Gábornak a szövegfajtákat csoportosító szempontjaira támaszkodva (TOLCSVAI NAGY 1994). Abból indultam ki, hogy a szöveg fajtáinak a tanulmányozásakor a szöveg természetét vizsgáljuk, és először a szöveg pragmatikai szintjét elemezzük, mert ez a szint a nagyobb, az átfogóbb.

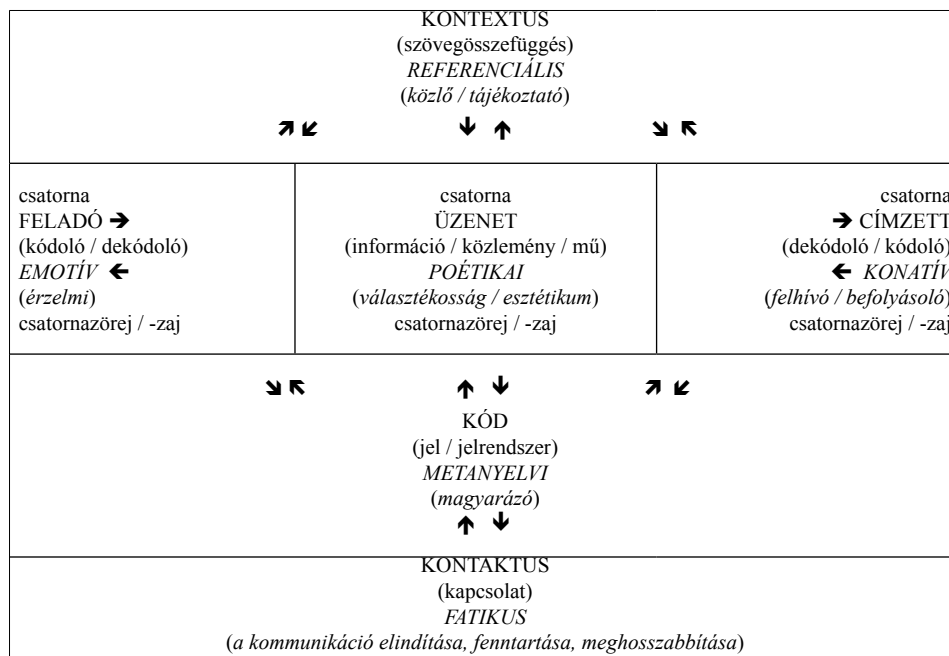
Az átlagos felkészültségű beszélő lényegében már kamaszkorában viszonylag jól ismeri anyanyelvének a szövegvilágát. Ez a tudás teszi lehetővé számára még nem hallott szövegek megértését, további szövegek megalkotását. Az átlagos beszélő tudása nem csupán nyelvtani ismereteket tartalmaz, hanem más tudáselemeket is, ezért képes helyes és értelmes megnyilatkozásokat alkotni és értelmezni, továbbá alkalmazni tudja a nyelv lehetséges funkcióit, így a tájékoztató, a kifejező és a felhívó szerepeket. Mindegyik funkció (a tájékoztató, a kifejezés, a felhívás) Bühler meglátása szerint a kommunikációs modell egy-egy eleme (BÜHLER 1934).

Részletesebb modellt készített Jakobson, ezt alkalmazzuk **a kommunikáció tényezőinek**, valamint alapfunkcióinak az árnyalt bemutatásakor (Jakobson 1969). Jakobson az első modern nyelvész, aki **a poétikai funkció jelentőségét** is hangsúlyozta, ezzel egy kétezer éves hagyományhoz nyúlt. Szerinte a kommunikációban a poétikai funkció akkor jut szerephez, ha a közleményre önmagáért fordítunk figyelmet. Jakobson más tényezőket és funkciókat (szerepet, rendeltetést, működést, itt: feladatkört) is megkülönböztetett, ezek mindegyike magával a

nyelvvel, a kommunikációval kapcsolatos. Modelljében a nyelvi kommunikációnak hat alapvető tényezője van, ezek: a *feladó – üzenet – kód – címzett – kontaktus – kontextus*. Jakobson modellje kiegészül a közlésbeli alapfunkciókkal, vagyis: az *emotív – poétikai – metanyelvi – konatív – fatikus – referenciális* funkciókkal.

1. A *referenciális* (közlő / tájékoztató) *funkció* a kontextusra, a szövegösszefüggésre irányul.
2. Az *emotív* (érzelmi jellegű) *funkció* az adónak az üzenettel kapcsolatos érzelmeit, hangulatát stb. fejezi ki.
3. A *konatív* (felhívó / befolyásoló) *funkció* a címzettre/a vevőre irányul: cselekedeteinek, gondolatainak a befolyásolására szolgál.
4. A *fatikus* (a közlési viszony, vagyis a kommunikáció fennállását biztosító szerep, rendeltetés) *funkció* elsődleges célja a kommunikáció létrehozása, fenntartása, meghosszabbítása.
5. A *metanyelvi* (a vizsgálat tárgyát képező természetes nyelv valamennyi elemét és leírásának egyéb fogalmait meghatározó kifejezések összessége) *funkció* alapja, hogy a „nyelvről való nyelv” a kódra irányul, mert a nyelvről folyik a kommunikáció.
6. A *poétikai* (a költészettel, annak a szabályaival érvényesülő kapcsolatteremtés és -működtetés) *funkció* a közleménnyel: a költői, írói alkotással foglalkozik.

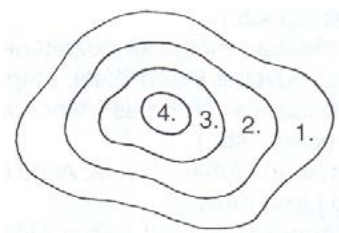
Jakobson szerint pszichológiai kapcsolat létezik a kommunikációs modellben a tényezők és az alapfunkciók között.



A szövegek megismerésében és megértésében az első szempont a **szöveg-típus** felismerése. A szövegtípus történetileg alakult és hagyományozódott. Sajátos szerkezeti formákban és stílusokban jelenik meg. A szövegtípus általában meghatározott *beszédhelyzethez, témához, kapcsolatfenntartási módhoz* és célhoz kötődik. A szövegtípusok átfogják a nyelvhasználat minden területét, és ennek megfelelően az imákra, az ima funkciójú szövegekre nézve is helytálló ez a fel fogás. **A szövegtípus és az egyedi megnyilatkozás**, vagyis a konkrét szöveg, jelen esetben az „*Úrangyala*” záró könyörgése **kölcsönviszonyban állnak egymással**, mert mindketten alakítják egymást, jelen esetben az imádkozó szándéka és érzelmi megnyilvánulása alapján.

A nyelv egyik legfontosabb funkciója a **referenciális szerep**, amellyel a mondatok a jelentésük által valamilyen nyelven kívüli dologra utalnak. Ez az utalás expliciten (nyíltan) történik. Vannak impliciten (rejtetten) referáló megnyilatkozásrészek, szövegrészek. Az implicit jelentést a szöveggörnyezet és a beszédhelyzet ismeretében tudjuk értelmezni. Ezt az értelmező műveletet a szöveg szintjén végezhetjük el. Rejtett jelentést hordoz a pragmatikai előfeltevés, más-képpen: a preszuppozíció, továbbá a bennfoglalás, vagyis: az implikáció, valamint a következtetés, azaz: az inferencia (TOLCSVAI NAGY 1994). Az „*Úrangyala*” olvasásakor, különösen mondásakor megtapasztalhatjuk, hogy a záró könyörgésben az **explicitás** (*méltók lehessünk Krisztus ígéreteire*), az **implicitás** (*Krisztus, a mi Urunk által*) és az **inferencia** (*a feltámadás dicsőségébe vitessünk*) egyaránt jelen lévő.

A bennünket körülvevő sokféle szöveget különböző szempontok alapján rendezhetjük. Az itt következő, könnyen áttekinthető halmazrendszert, **a szövegfaj-ták általános rendszerét** Deme László alakította ki (DEME 1979).



1. A **szöveg** mint teljes halmaz. Szöveg lehet minden adott megnyilatkozás, amely éppen csak megfelel a szöveg meghatározása összetevői egyikének is.
2. A **szövegmű** – az előbbi részhalmaza – a szövegnek szabályosan, igényesen formált változata.
3. Az előbbi részhalmaza az **irodalmi szövegmű**, amely a szövegműnek tudományos vagy művészi igénnyel megalkotott válfaja.

4. Az előzőek részhalmaza a *költői* (poétikai) *szövegmű*, amely lehet szabályos vagy szabálytalan formájú; több jelentésrétégű, az irodalmi szövegmű bonyolult felépítésű fajtája.

A fentiek nyomán okkal rögzítem azt a megállapítást, hogy az „*Úrangyala*” *záró könyörgése* poétikai, másképpen: megízesített nyelvezetű, rétegzett szerkezetű, emelkedett hangvételű, ezért a *szövegtípusok* körében *költői szövegmű*nek tekinthető. A *műfaji* kérdés tekintetében egyértelműen *imádság*. A *beszédhelyzet*, vagyis a szituáció, amelyben megformálódott, és újra és újra történő elmondáskor szintén megformálódik, ezért tipikus beszédhelyzetű: *magasztos hangvételű imádkozás*. A *beszélő célja*, azaz amire irányul a kapcsolatindító és kapcsolatfenntartó szándéka, nyilvánvalóan az *imádság elmondása valakiért / valamiért* konkrét okok alapján. A *szöveg témája* világos, egyértelmű, tudniillik létrejött a *szöveg tematikus hálója*. A *szöveg*, jelen esetben az „*Úrangyala*” *hatóköre* lehet *magán* (közvetlen) vagy *nyilvános* (társadalmi), attól függően, hogy mikor és kiért hangzik fel az „*Úrangyala*” és annak a záró könyörgése.

A szöveg egyik jellemzője a *beszerkesztettség*. Ez azt jelenti, hogy a *szöveg elemi egységei*, vagyis a *mondatai* beszerkesztettek. Rájuk épül a *szövegkonstrukció* (BÉKÉSI 1982). A szövegkonstrukció alkotóelemei a *komponensek* (BÉKÉSI 1983), vagyis a *közvetlen összetevők*:

1. a *mondatrészek* – a mondategységnek, a fentiekből adódóan az 1 mondategységből építkező mondategésznek is,
2. a *mondategységek* – (a csonkamondatok is) az összetett mondatnak,
3. a *mondategészek* – a mondat fölötti szövegegységnek,
4. a *mondat fölötti szövegegységek* – a bekezdésnek a közvetlen összetevői.

A *beszerkesztés* nem más, mint *egy alsóbb nyelvhasználati szint egységének a beépítése a közvetlenül fölötte állóba*. Ez a beépülő egység közvetlenül a saját komponenseinek a sorrendje által épül be a fölötte állóba. A sorrenddel történő beszerkesztés egyszerre három nyelvhasználati szintet fog át. A mondatrészek a mondategységet építik be a mondategészbe, a mondategységek (a csonkamondatok is) a mondategészt a mondat fölötti szövegegységbe, a mondategészek a mondat fölötti szövegegységet a bekezdésbe, a mondat fölötti szövegegységek a bekezdést építik be a szakaszba és így tovább. E komponensek beszerkesztése az adott komponenseket tartalmazó egység megszerkesztését is jelenti. Egy konstrukciós forma beszerkesztettsége nem csupán a komponenseinek a sorrendjében nyilvánul meg, hanem bizonyos elemek ismétlődésében, utalásokban, tartalmi és szerkesztésbeli hiányosságokban, a névelők használatában stb. A közvetlen összetevők sorrendjének grammatikai szerepe is van.

A fentieket elemezve megállapíthatjuk, hogy egy szövegnek nagyobb (makro-) és kisebb (mikro-) szerkezeti egységei vannak. A szöveg kompozíciós egységének tekinthető a mezoszerkezet is. A *mezoszerkezet*, másképpen: *mezoszint*, ennek a jellemzőit az alábbiakban adom meg, utalva az elemzésre választottam lírai szövegmű értékeire.

1. A *nagyobb szövegegységek között* létrejövő összefüggés: az „*Úrangyala*” záró könyörgése esetében a megelőző versek és „*Üdvözlégy*”-ek közötti témaháló.
2. A *szövegmondatok közötti viszony* mellérendelő (tartalmi-logikai): kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető, magyarázó viszonyokban mutatkozik meg elsősorban (lásd: alább).
3. A *topik-komment* (téma-réma) szerkezet, amelynek valamelyik tagja a következő mondatban és/vagy mondatokban ismétlődik meg; ebben a lirizált szövegműben a szemantikai és a pragmatikai kapcsolóelemek a hangsúlyosak.

A *mikroszerkezetet* *mikroszintnek* is nevezzük. Alapját két szövegbeli szóelem adja. A legelemibb, vagyis a legkisebb szöveghatár a *koreferencia*, azaz a közös utalás. A közös utalás irányai az *anafora*: vissza, a már ismertre utal (*öntsd lelkünkbe szent kegyelmedet, hogy akik az angyali üzenet által szent Fiadnak, Jézus Krisztusnak megtestesülését megismertük*); a *katafora*: előre, a még ismeretlenre utal (*a feltámadás dicsőségébe vitessünk*); és a *deixis*: a jelenre utalás (*Imádkozzál érettünk, Istennek szent Anyja*). Természetesen, más fragmentumokat is kiemelhetünk az állításaink igazolására.

A *bekezdés* a mondatöbbségbe betagolódott szabadmondatokból szerveződik, de állhat egyetlen mondatból is. Jellemzője, hogy befejezett közlésnek tekinthetjük, továbbá a szöveg „egyszerű mondat”-ául is felfogható és a legnagyobb mikroszerkezeti egységnek tekinthető. Mindezek nyomán állítom, hogy az „*Úrangyala*” záró könyörgése *bekezdésnyi terjedelmű, befejezett közlésnek tekinthető lirizált szövegmű*.

¹ *Imádkozzál érettünk, Istennek szent Anyja, hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire!* (ezért/azért, tehát, hát, így, ennélfogva) ² *Könyörögjünk!* ³ (hiszen, ugyanis, tudniillik, másképp) *Kérünk téged, Uristen, öntsd lelkünkbe szent kegyelmedet, hogy akik az angyali üzenet által szent Fiadnak, Jézus Krisztusnak megtestesülését megismertük, az ő kinszenvedése és keresztye által a feltámadás dicsőségébe vitessünk.* (ezért/azért, tehát, hát, így, ennélfogva) ⁴ *Krisztus, a mi Urunk által.* (s, és) ⁵ *Ámen.*

Az „*Úrangyala*” könyörgése bekezdésnyi szövegműnek nevezhető. Az ezt a könyörgést felépítő mondategységek, amelyek bekezdésnyi szövegműnek nevezhető egységet alkotnak, tehát ezek a mondategységek ekképpen rendezhetőek altöbbségbe, képletbe foglalva: [(1. → 2.) ← (3. → 4. + 5.)]. Ez a képlet kifejtve így fogalmazható meg: az első és a második mondategység között *következtető* viszony van, altöbbség alkotnak; a harmadik és a negyedik mondategység között szintén *következtető* viszony van, a negyedik és az ötödik mondategység között *kapcsolatos* viszony jött létre, és ez a három mondategység újabb altöbbséget alkot; a két altöbbség között *magyarázó* viszony szerveződött, ezáltal alkotva bekezdésnyi szövegművet.

Ajelentésbeli kohézió meglétének alapfeltétele, hogy a szöveg mondategészei azonos témára vonatkozzanak, és ennek nyelvi kifejezőeszközei ugyanolyan, vagy más formában ismétlődjenek meg, amint az „Úrangyala” záró könyörgésében minden komponens képes is biztosítani a *jelentésmező* teljességét. Abból az alapigazságból indultam ki, miszerint **szemantikai koherencia nélkül nincs értelmes szöveg**. A szöveg lényege szerint szemantikai folyamat, amelynek biztosításában számos kapcsolóelem (konnektor) vesz részt, így: az *azonosság*, az *ellentét*, a *hasonlóság*, az *érintkezés*, a *többértelműség*, a *rész-egész* viszony, a *nem-faj* fogalmi viszonya, a *hiány* és a *felosztás*. A felsoroltam kapcsolóelemek legtöbbje értelemszerűen jelen van az „Úrangyala” záró könyörgésében.

A **pragmatikai konnektorok** a szövegösszefüggést (a koherenciát) biztosító jelenségeknek, tényezőknek egy sajátos csoportja. A pragmatikai koherencia létrejötte, működése a nyelvi kapcsolatteremtésben, illetőleg a beszédhelyzetben részt vevők előismereteitől, közös ismereteitől függ, mindig az adott beszédhelyzethez, valamint a szövegösszefüggéshez kötődik. Az ilyen és hasonló, mindennapi beszélgetéseinkben rendszeresen előforduló közléseket az *előfeltevés* alapján értjük meg, illetőleg értelmezzük. Az előfeltevés (preszuppozíció) nyelvi eszközökkel ki nem fejtett kijelentés, amelynek valóságtartalmát a beszédpartnerek elfogadják, nem kételkednek benne. Az „Úrangyala” záró könyörgésének olvasásakor, illetőleg elmondásakor az **imádkozó** kétségtelenül **beszédpartnerként viszonyul az imádságában megszólítottához** (*Úristen, Istennek Szent Anyja*).

A szövegmű, jelen esetben az „Úrangyala” záró könyörgésének a mondategészeiben szereplő információk vagy *ismertek* már az *előzményből*, itt kétségtelenül az állandósult formájú imádságból, vagy *új információt* hordoznak egyéb szövegtípusok esetében. A már *ismert* rész a *téma*, az *új* információt közlő rész a *réma*. Ami az előző mondategészen új ismeret, vagyis réma volt, az valamiképpen megismétlődik az őt követőben is, tehát téma lesz belőle, sőt új rémával társul. A szövegmű mondatainak láncszerűségét a *téma-réma (topic-komment)* változása biztosítja. Az „Úrangyala” vonatkozásában is lehet erről szó akkor, ha az imádkozó/az előimádkozó aktualizálja a szövegművet, mert ki akar lépni, illetőleg ki kell lépnie az interperszonális szituációból, például azért, mert közösségi aspektusúvá lett az imádkozás szituációja.

Kitekintésül

A fenti, teljességre nem törekvő, de szándékaim szerint a sokoldalúságot érzékeltető elemzésem célja az volt, hogy a civil életben nem szokványos szöveg, illetőleg szövegrészlet textológiai nézőpontú elemzéséhez nyújtsak segítséget.

Nem lenne eredmény nélküli szemléleti és metodikai szempontból sem, ha beemelnénk a nyelvtörténeti, a nyelvünk életével foglalkozó vizsgálódásaink szemelvényei közé a **ráolvasó imádságok** szövegépítkezésével foglalkozó kutatásokból leszűrt tanulságokat (TAKÁCS 2003), mert ezeket az eredményeket és az alábbi szempontokat is, így az

- a) invokáció, keresztvetés, „Dicsőség” (Imafunkciót betöltő vocativus);
- b) eredet, körülhatárolás (Megkeresés, párbeszéd, szómágia);
- c) imperativus (A mágikus szövegek legelemibb része: parancs, tiltás);
- d) elküldés, máshová küldés (Szervesül az imperativusszal);
- e) félrevezetés (A bajokozó becsapása);
- f) fenyegetés (Büntetést helyez kilátásba);
- g) eredmény megfogalmazása (Kimondással történő valóra váltás);
- h) analógia (Az elbeszélt prototípus hatása);
- i) záradék (Ráolvasó imákban ritkábban fordul elő)

elemeket újabb, komplex kitekintésű nyelvtudományi elemzéseinkben alkalmazhatnánk. A ráolvasó imádságok szegmentálási folyamatában többnyire a fenti szerkezeti részek érvényesülnek, amelyek nyilvánvalóan hozzájárulhatnak ahhoz, hogy nyelvésztársadalmunk még fogékonyabbá váljék a nem hétköznapi, a nem közönséges, a nem profán korpuszok értőbb tanulmányozásához, így példaképpen a *szakrális szövegek* világa értékeinek a bemutatásához.

Jelen dolgozatom továbbfejlesztésével összefüggésben ekképpen vélekedett Szabó T. Anikó: „Érdekes volna a szociolingvisztikai szempontú megközelítés, például az imádság területi változatainak – ha vannak ilyenek – rövid, akár lábjegyzetes bemutatása. De ez, úgy érzem, inkább már egy másik, önálló tanulmány lenne.”¹ Éppen ezért, hogy a lábjegyzetek világából az önálló tanulmányokig jusson el ennek és hasonló szakrális szövegeknek a komplex megvilágítása, célszerű lenne az *archaikus apokrif népi imádságok* körében (ERDÉLYI 1976) is értőnkutakodón széttekinteni, majd az újabb kutatási eredményeket megosztani a nyelvésztársadalommal is.

Összegezésül

Az „*Úrangyala*” keletkezésével, műfajával, szerkezetével és nyelvi stílusával összefüggő *jelen kutatómunkám végső következtetését* ekképpen rögzíthetem: *a nyelvi forma és a tartalmi gazdagság erős nyomattal hat együtt az „Úrangyala” záró könyörgésében.* Éppen ezért érdemes bevonnunk ilyen, nem hétköznapi szövegfajtákat is bonyolult, rétegzett vizsgálaton alapuló szövegtani és/vagy stilisztikai kutatásba, tanulmányozásba, elemzésbe.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BÉKÉSI IMRE: *Szövegszerkezeti alapvizsgálatok.* Budapest, 1982, Akadémiai Kiadó.
 BÉKÉSI IMRE: *A sorrend szerepe a komponensek beszerkesztésében.* In Rác Endre és Szathmári István (szerk.): *Tanulmányok a mai magyar nyelv szövegtana köréből.* Budapest, 1983, Nemzeti Tankönyvkiadó.
 BÜHLER, KARL: *Sprachtheorie.* Jena, 1934, Gustav Fischer.
 DÁNIEL ÁGNES: *Szó – szöveg – szer – szervez* (A szöveg szerveződésének vizsgálata.) Nyelvtudományi Értekezések 132., Budapest, 1990.
 DEME LÁSZLÓ: *A szöveg alaptermészetéről.* In Szathmári István – Várkonyi Imre (szerk.): *A szö-*

¹ Szabó T. Anikó doktorjelölt, ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, Magyar nyelvészet alprogram (nyelvtanár, Balassi Intézet, Budapest).

- vegtan a kutatásban és az oktatásban. Budapest, 1979, Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai/154.
- ERDÉLYI ZSUZSANNA: *Hegyet hágék, lőtőt lépék* (Archaikus népi imádságok). Budapest, 1976, Magvető Könyvkiadó.
- H. TÓTH ISTVÁN: *Jelek az úton* (Irodalmi feladatgyűjtemény 13–14 éves olvasóknak). Szeged, 1999, Mozaik Oktatási Stúdió.
- H. TÓTH ISTVÁN: *Irodalompedagógiánk és az archaikus népi imádságok*. Szeged, 2001, Módszertani Közlemények.
- H. TÓTH ISTVÁN: *Egy könyörgésről a szövegkutatás szemszögéből – Az Úrangyala könyörgés szöveg-tani vizsgálata anyanyelv-pedagógiai kitekintéssel*. www.magyardanitas.fw.hu/Magyartanitas, Budapest, 2012.
- H. TÓTH ISTVÁN: *Az Út keresése* (Hozzájárulás a keresztény nevelés feladatai és annak a harmadik évezred elején született kihívásai megoldásához). In Fehér Ágota – Fülöpné Erdő Mária – Mézáros László (szerk.): „*Gravissimum educationis*” (A keresztény nevelés feladatai és kihívásai a harmadik évezred elején). Vác, 2013, Apor Vilmos Katolikus Főiskola.
- JAKOBSON, ROMAN: *Hang – jel – vers*. Budapest, 1969, Gondolat Kiadó.
- NYÁRY ZSIGMOND: *A Miatyánk szövegváltozatairól*. Budapest, 1999, Magyar Nyelv.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA: *Leíró magyar szövegtan*. Budapest, 1999, Osiris.
- TAKÁCS SZILVIA: Szövegépítkezés a ráolvasó imádságokban. *Magyar Nyelvőr*, Budapest, 2003, .
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR: *A szövegek világa*. Budapest, 1994, Nemzeti Tankönyvkiadó.

Наукове видання

ACTA ACADEMIAE BEREKSASIENSIS

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Історичні, філологічні та педагогічні науки

Том XII, №2

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів

Матеріали подані мовою оригіналу

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Головні редактори *І.Орос, Й.Сікура*
Заступники головних редакторів *І.Мандрик, М.Сюсько, А.Сабо*
Відповідальний редактор *І.Пенцкофер*
Відповідальний секретар *І.Силадій*
КОРЕКТУРА *І.Варцаба, О.Кордонець, М.Левринц*
ВЕРСТКА *А.Козут*

Видавництво Валерія Падяка
Ужгород, 88006, вул. Гагаріна 14/3, тел. (0312)-693132

Підписано до друку 12. 12. 2013 р.
Формат 70x100/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. аркушів 22,6. Наклад 300. Зам. №

Віддруковано з оригіналів

Адреса редакції:
90202 Берегове, пл. Кошута, 6,
Закарпатський угорський інститут ім. Ф. Ракоці ІІ
Тел.: (03141) 4-24-35
E-mail: kiado@kmf.uz.ua